

Deloitte.

Jak by mohl vypadat udržitelný ekosystém evropské peněženky digitální identity

17. dubna 2023

Shrnutí

K **evropské peněžence digitální identity** může Česko v zásadě přistoupit dvěma naprosto **rozdílnými přístupy**:

1. Stát se může snažit pouze o **splnění nařízení evropské komise** v jeho elementární podobě, tedy digitalizovat státní správu. Tímto by došlo i k naplnění programového prohlášení vlády týkající se digitalizace dokladů do roku 2023.
2. Složitější a náročnější možnost představuje **vybudování udržitelného ekosystému** celého řešení evropské peněženky. Náročnost této volby je vyvážená možností plného využití potenciálu, který evropská peněženka přináší, s plným ekonomickým, sociálním i technologickým dopadem v podobě:
 - a. markantního snížení nákladů státu i firem;
 - b. ušetření času občanů převedením služeb do online prostředí;
 - c. zlepšení konkurenčního postavení firem;
 - d. zvýšení objemu investic do inovativních řešení;
 - e. snížení rizika zneužití identity občanů nebo odcizení dokladů
 - f. a mnoha dalších benefitů pozitivně se promítajících na HDP České republiky.

Oba přístupy mají svá pozitiva i zápory, a proto si vláda musí jasně stanovit cíle, které chce v souvislosti s evropskou peněženkou naplnit.

Co by měl stát udělat pro dosažení udržitelného ekosystému a využití potenciálu nyní?

1. Stanovit konkrétní cíle evropské peněženky, kterých chce dosáhnout, a stanovit cestu, jak jich dosáhnout.
2. Určit, jakým způsobem bude přistoupeno k provozovateli řešení, v tomto kontextu tedy začít spolupracovat s významnými představiteli komerčního sektoru a zahájit přípravy na realizaci.
3. Začít intenzivně komunikovat chystanou evropskou peněženkou digitální identity směrem k široké veřejnosti s cílem vytvořit dostatečné povědomí a probudit pozitivní očekávání. Právě tímto způsobem lze nachystat kvalitní zázemí pro vytvoření prostředí udržitelného ekosystému a plného využití potenciálu.

Proč je udržitelný ekosystém klíčový pro evropskou peněženku?

Doba, kdy nám všem bude evropská peněženka k dispozici, se rychle blíží – Evropská komise stanovila termín plošné implementace přibližně na rok 2024. Členské země o prodloužení tohoto termínu alespoň o 24 měsíců již Evropskou komisi žádaly, jejich žádost však zůstává zatím bez reakce.

Začátkem února 2023 Evropská komise vydala dlouho odkládaný [návrh ekosystému a referenční architektury](#). Evropská komise na tomto obecném návrhu průběžně pracuje a slibuje další postupné zpřesňování jednotlivých oblastí.

Nejzásadnější oblastí bude vybudování udržitelného ekosystému postaveného okolo provozovatele evropské peněženky digitální identity. Klíčovou úlohu bude zastávat právě provozovatel řešení, za jehož akreditaci dle návrhu Evropské komise zodpovídá každá členská země. Proto je důležité, aby stát již nyní rozhodl o způsobu výběru provozovatele, o tom, jaká musí splňovat kritéria, ale i jakou úlohu v ekosystému bude zastávat sám stát.

Udržitelný ekosystém je klíčový pro vytvoření zdravého tržního prostředí a životaschopného systému. Míra používání peněženky občany pak hraje klíčovou roli v otázce jeho udržitelnosti.

Zavedení a provoz evropské peněženky bude vysoce nákladná záležitost. Je zde však možnost, aby z dlouhodobého hlediska byl celý zamýšlený koncept udržitelný a finančně soběstačný. Zatížení státního rozpočtu bude záležet na definici postavení státu v ekosystému a na tom, kdo bude provozovatelem řešení. Samotné téma dlouhodobé finanční

soběstačnosti systému však v sobě skrývá mnoho logických závislostí i nevyřešených otázek.

Jednou ze základních otázek je pak samotný cenový model za využívané služby. Vycházíme z toho, že pro občany a pro stát bude používání zdarma. Nicméně byla by možnost aby za využívání služeb platili právě komerční subjekty. Obdobný model, který v českém prostředí poskytuje například Bankovní Identita. Pak ale není finančního hlediska zatím jasně definovaná pozice plátce a příjemce za poskytnuté atributy (neboli poskytnutá důvěryhodná data). Není tedy zatím zřejmé, kdo by za poskytnuté služby platit a komu by se tyto platby připsali – jestli pouze provozovateli peněženky, nebo by se o příjem dělil s poskytovatelem atributů. Samotná výše plateb také není známa, ale důležitější je, zda v takovém případě budou ceny nějakým způsobem regulovány napříč EU.

Uvažujeme-li tuto alternativu, tak dalším faktorem ovlivňujícím udržitelnost ekosystému je objem transakcí, který bude přes evropskou peněženku proveden ze strany občanů. Pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti musí být tento objem co možná největší. Bez hojného rozšíření peněženky v komerčním světě nemůžeme očekávat dostatečnou adopci občany, která je klíčová pro finanční udržitelnost ekosystému i naplnění potenciálu celého projektu. Bez dostatečného zapojení komerčních subjektů nebude realizován dostatečný objem transakcí, a v obecné rovině si tak ekosystém nevydělá na provoz. Tím vznikne kontraproduktivní tlak na zvýšení ceny za službu a nevrátily by se ani počáteční investice na realizaci. Systém tak bude muset být dotovaný, což způsobí další navýšení mandatorních výdajů státu. Způsob jak se tomuto dopadu vyhnout, nebo jej alespoň snížit, existuje. Musíme si ale přiznat, že to je složitější způsob.

Stát si musí stanovit realistické cíle pro provoz evropské peněženky.

K evropské peněžence digitální identity může český stát v zásadě přistoupit dvěma naprosto rozdílnými způsoby:

1. Stát se může snažit pouze o splnění nařízení evropské komise v jeho elementární podobě, tedy digitalizovat státní správu. Tímto by došlo i k naplnění programového prohlášení vlády týkající se digitalizace dokladů do roku 2023. Nicméně záměry vedoucí k naplnění tohoto bodu, například v podobě eDokladovky, musí být již nyní realizovány ve shodě s požadavky na evropskou peněženku. V opačném případě eDokladovka nebude vyhovovat nárokům a bude potřeba nehospodárně vynaložit další nemalé finanční prostředky z veřejného rozpočtu na úpravy systému. Současný návrh eDokladovky je z těchto důvodů nesystémový krok, který v konečném důsledku povede jenom k prodražení evropské peněženky.

2. Složitější a náročnější možnost představuje vybudování udržitelného ekosystému celého řešení evropské peněženky, což vyžaduje komplexní přístup a důkladné plánování, které musí být připraveno co nejdříve. Všechny kroky by měl stát uskutečňovat v kooperaci s provozovatelem řešení a s představiteli komerčního světa. To také znamená, že svůj postoj k provozovateli řešení musí stát rovněž určit co nejdříve. Náročnost této volby je však vyvážená možností plného využití potenciálu, který evropská peněženka přináší, s plným ekonomickým, sociálním i technologickým dopadem. Trnitější cesta může mít pozitivní dopady na HDP České republiky a přinést zvýšení obchodního potenciálu firem i nesporné benefity občanům.

Až po tomto strategickém rozhodnutí může vláda začít plánovat a realizovat další akční kroky, které jsme již popisovali a navrhujeme i v tomto dokumentu.

Zodpovědnost za dosažení udržitelnosti ekosystému připadá na provozovatele evropské peněženky digitální identity.

Právě provozovatel by měl zajistit vysokou přidanou hodnotu pro občany. Potřeba využívat evropskou peněženku musí pramenit ze samotné potřeby uživatele v každodenním životě, nikoliv z nařízení. Klíčovým prvkem je zmíněné rozšíření služeb do komerčního sektoru, nikoliv pouze komunikace se státní správou.

Budoucí provozovatel ekosystému peněženky by měl mít prokazatelné zkušenosti s aktivním uplatněním obdobných služeb v komerční sféře. Měl by prokázat, že jeho digitální služby lidé aktivně využívají z důvodu ulehčení jejich každodenní interakce v oblasti B2C (business-to-consumer). To by podpořilo přirozený zájem firem nabízet jeho služby svým zákazníkům. Provozovatel by měl mít zkušenost s prostředím českého trhu a detailně znát chování a potřeby českých občanů.

Obáváme se, že ekosystém nebude udržitelný, pokud bude provozovatelem evropské peněženky výhradně stát, který nebude mít kapacitu na její aktivní rozšiřování do komerčního sektoru. Je nutné se vyvarovat i pocitu, kdy si stát myslí, že si to trh vyřeší sám. V tomto případě totiž nebude existovat žádná pádná motivace pro účastníky trhu. Ono se to totiž samo neudělá. Obdobnou pochybnost máme i u přeshraničních poskytovatelů, pro které je český trh v porovnání se státy EU malý. Navíc u zahraničních poskytovatelů může být také překážkou získání důvěry českých občanů.

Záměr státem garantované digitální identity není ojedinělý. Proto je klíčové se ponaučit z problémů současných řešení.

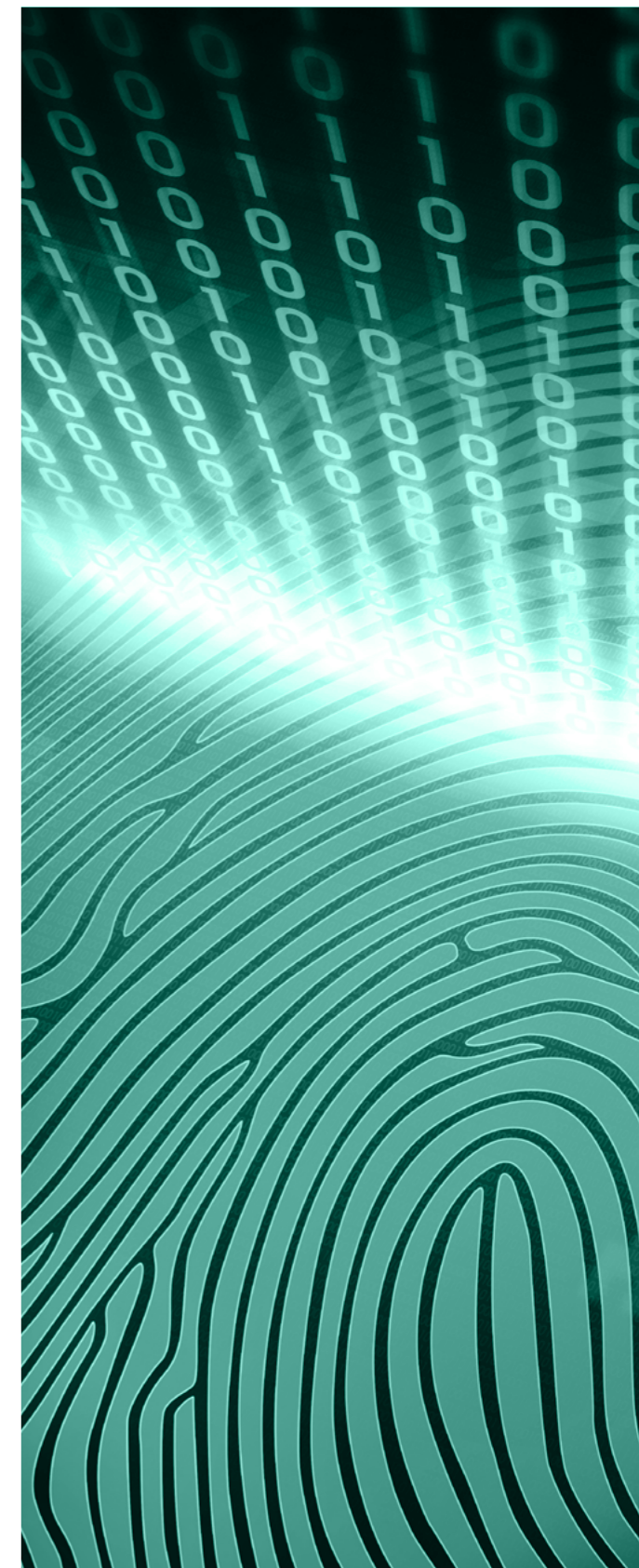
1. Důvod, proč dát přednost decentralizovanému řešení před centralizovaným, můžeme sledovat na příkladu řešení kanadské vlády, která již v roce 2019 stanovila strategii rozvoje digitálních služeb do roku 2025. Strategie stanovuje etapový přechod na digitální státní správu s cílem zlepšit služby občanům. Samotná státní správa vytváří celý ekosystém veřejně přístupných dat složený z interních a externích zúčastněných stran. Příkladem služeb, které aktuálně poskytuje, je ověření občanů v online prostředí a digitalizace mnoha procesů ve státní správě.

Kanadské řešení je centralizované, primárně vytvořené pro digitalizaci veřejné správy. V menší míře je pak občany využíváno i v komerční sféře. Řešení je nicméně provozováno právě státem, který není apriori motivován ke komercializaci, a tedy rozšíření do dalších oblastí života občanů. Dochází proto k pomalejší adopci služeb ze strany soukromých firem, než by tomu bylo v případě, kdy by k tomu byl provozovatel přímo motivován. Zároveň je na místě se domnívat, že kanadské řešení začne být občany odmítáno z důvodu možné podoby s vytvářením sociálního skóre v duchu „pekingského modelu“. Tento názor umocnila kanadská federální vláda, která v reakci na protestní akci proti zákazům a omezením kvůli covidu-19 (známé jako Freedom Convoy) začátkem roku 2022 zmrazila bankovní účty příznivcům tohoto protestu.

2. Proč je důležité dbát na certifikaci zapojených systémů podle předepsaných technických norem, se můžeme poučit z příkladu digitální identity, kterou započala implementovat australská vláda v roce 2020. Jejím záměrem bylo sjednocení několika různých digitálních identit, které jsou v Austrálii používány, a vytvoření jednotného ekosystému pro stát a firmy. Řešení je provozované státem s 25 miliony aktivních uživatelů. Nicméně v nedávné době toto řešení postihl únik dat, který odhalil osobní údaje téměř 10 milionům Australanů. Útok odstartoval debaty o riziku, které pro občany představují firmy, které obvykle požadují osobní údaje z více zdrojů identifikace. Proto je nezbytné důkladně se zaměřit na udělování certifikace zapojeným systémům i z řad důvěřujících subjektů, aby splňovaly předepsané technické a bezpečnostní požadavky.

Zároveň je potřeba upozornit na nutnost citlivého vyvážení nároků kladených na udělení akreditace a licence. Můžeme se poučit na příkladu zavádění PSD2 (Payment Services Directive 2, směrnice EU s cílem podpořit konkurenci v oblasti platebních služeb) v rámci EU. Potenciál využití PSD2 služeb však není ani zdaleka naplněn oproti původnímu záměru, podle kterého měly být služby rozšířeny mezi fintech společnostmi a prostřednictvím nich měly být vytvořeny různé modely využití pro občany. Nároky na získání licence umožňující poskytování služeb zabraňují širokému rozšíření. Celý proces udělení licence je časově velice náročný a samotné podmínky jsou finančně velmi nákladné. A to v podstatě zabránilo malým lokálním firmám vstoupit na tento trh. Dalším problémem v kontextu příprav a spuštění PSD2 byla nedostatečná komunikace ze strany státu směrem ke komerční sféře.

Pro rozšíření a úspěšnou implementaci je nezbytné zvýšit povědomí a vyvolat pozitivní očekávání u občanů.

O připravovaném záměru Evropské komise, dle našich zkušeností, není široká veřejnost dostatečně informována. V podobné situaci je velká část zaměstnanců českých bank, kterých se z povahy jejich práce zavádění evropské peněženky zásadním způsobem dotkne. Navíc – vycházíme-li z premisy, že úspěšnost bude stát na rozšíření služeb do soukromých firem – významné představitelé komerčního sektoru do diskuze o realizaci zatím stát nepřizval.

To vše jen podtrhuje skutečnost, že komunikace je a bude velice důležitou součástí zrodu evropské peněženky a jejího úspěšného fungování a rozšíření. Již nyní by měla mít vláda vypracovanou komunikační strategii, jak dostat evropskou peněženku k lidem. Naprosto konkrétním příkladem je připravovaná eDokladovka, která občanům celé chápání systému zkomplikuje. Obzvláště, když to položíme do širšího kontextu eObčanky, eDokladovky, elektronické identity, mobilního klíče eGovernmentu a evropské peněženky. Bez precizně připravené komunikační strategie, se v tom občan, a ne jen ten, naprosto ztratí. Součástí strategie by měla rovněž být intenzivní strategická komunikace s představiteli klíčových komerčních subjektů.

Za komunikační kampaň musí být zodpovědný stát, ideálně v úzké spolupráci s provozovatelem řešení. Nicméně kdo to bude a za jakých podmínek, zatím stát jednoznačně nedefinoval. Nejjednodušší cestou pro stát bude převzít komunikační kampaň od Evropské komise, otázkou však je, jestli tato cesta vzbudí u občanů dostatečnou důvěru v připravované řešení.

Kdo by mohl být provozovatelem evropské digitální peněženky?

Podle návrhu Evropské komise musí každý členský stát zajistit svým občanům možnost používat evropskou peněženku digitální identity do roku 2025. Následnou prioritou státu by mělo být zajistit užitečný a udržitelný ekosystém celého řešení, minimálně z ekonomického pohledu.

Role státu v evropské peněženke je klíčová. Musí zajistit bezpečnost celého systému, požadavky na technické standardy, zajistit akreditaci zapojených subjektů, a to vše zaštitit dohledovou činností.

Proto musí stát už nyní stanovit, jakým způsobem zajistí provoz systému. Provoz a implementaci však nemůže realizovat sám, a proto bude hledat provozovatele řešení. Asi není potřeba zdůrazňovat, že pozice provozovatele evropské peněženky bude velice lukrativní a některé společnosti o tuto příležitost mají velký zájem.

Svou roli zde bezpochyby sehraje nově vzniklá Digitální a informační agentura (DIA) zřízená k 1. lednu 2023 a nabývající plné působnosti 1. dubna 2023. DIA je český ústřední správní úřad pro elektronickou identifikaci, služby vytvářející důvěru a pro informační systémy veřejné správy. Vzniká přesunem zaměstnanců z různých státních organizací. Agentura mimo jiné zaštití realizaci eDokladovky, kterou si převzala od MV ČR, a také pod její správu spadne evropská peněženka digitální identity.

Přestože je pověřena vytvořením nové aplikace eDokladovky s cílem uvedení na trh do konce roku 2023, bude se DIA pravděpodobně nějakou dobu zabývat více sama sebou, než vytvářením nových produktů a služeb. Vzhledem k možnému očekávání nedostatku nastavených procesů, systémů, metodiky řízení a správy dodavatelů, není jasné, jestli se DIA bude vývojem IT produktů a služeb vůbec zabývat. Umocňuje to obavy, že agentura nebude mít dostatečné kapacity a čas na řádnou přípravu realizace evropské peněženky. Přičemž prodleva, nebo nedostatky v realizaci mohou mít pro Českou republiku značné následky.

Je také nejasné, zda DIA bude definovat technické řešení, organizovat výběrová řízení a řídit dodávku projektu. Kromě toho není jasné, zda DIA představí řešení veřejnosti a získá pro něj nadšené uživatele. Avšak, je důležité, aby vedení DIA již nyní mělo připravené odpovědi na tyto otázky. Jako možné řešení by mohlo být, aby DIA definovala technický a komerční rámec eDokladovky a evropské peněženky digitální identity bez ambice vlastního vývoje a provozu a následně certifikovala hotové produkty ze strany soukromých provozovatelů. Toto by mohlo minimalizovat rizika a usnadnit proces uvedení aplikace na trh.

Stát má několik možností, jakým způsobem zajistí provoz systému. Ideálním řešením se jeví převést celou agendu pod nově vzniklou společnost provozovatele evropské peněženky. Zde se nabízí několik základních alternativ.

Stát je jediným vlastníkem společnosti. Na jednotlivé dodávky pak s velkou pravděpodobností bude muset vypisovat veřejné tendry.

Výhodou tohoto přístupu je absolutní kontrola nad systémem. Dále se zde nabízí možné finanční výnosy, které by měly plynout z poskytovaných služeb.

Úskalí tohoto řešení by spočívala v ne pružnosti procesu veřejných zakázek. Veškeré náklady implementace, provozu a také za výběrová řízení by nesl stát. Zároveň by bylo potřeba rozmělnit obavy občanů z postavení státu jako „Velkého bratra“, aby nedošlo ke nezneužití dat jako v případě Kanady. Další zásadní nevýhodu tohoto přístupu spatřujeme v nepokrytí základního předpokladu zajištění udržitelného ekosystému, který je postaven na masivním rozšíření služeb v komerčním sektoru.

Stát by v tomto případě nebyl schopný aktivně zabezpečit připojení velkého množství soukromých podniků. Nabízení služeb do komerční sféry by nebylo úkolem státu a zároveň sám stát by nebyl přímo motivovaný, aby se tak dělo. Státu by šlo čistě o digitalizaci veřejné správy, což se potvrdilo i v námi zmiňovaných případech Kanady a Austrálie, kde provozovatelem řešení je také stát. V takovém případě ale nedojde k vytvoření přidané hodnoty pro občany a ti nebudou chtít aktivně evropskou peněženku využívat.

B **Provozovatelem je soukromý subjekt.** Vlastnictví společnosti je čistě v soukromých rukách.

Oprávnění subjektu by musel udělit stát, zřejmě cestou koncese. Společnost by musela projít akreditací pod záštitou státu, aby splňovala veškeré technické a bezpečnostní podmínky. Stát by v tomto případě zastával roli dohledovou.

Nespornou výhodou by bylo zajištění masivního rozšíření služeb do každodenních činností občana. Soukromý provozovatel by byl přímo motivován možným komerčním rozšířením, protože z tohoto prostředí lze očekávat výnosy pro provozovatele. Zároveň by byl zajištěn pružný vývoj a rozvoj řešení. Trh s provozovateli řešení by byl snad dostatečně konkurenční, protože z podstaty konceptu může být jen v rámci ČR několik provozovatelů, nehledě na úroveň celé EU. Občan by si tak mohl svobodně vybrat, od jakého poskytovatele řešení využije.

Možnou nevýhodou ze strany státu by byla ztráta přímého podílu na potenciálních výnosech ze samotné činnosti. Problematická je v tomto kontextu otázka získání důvěry ze strany občanů, kteří by zřejmě nechtěli využívat aplikaci nabytou osobními údaji, která by byla v soukromém vlastnictví firmy (byť pod regulací státu).

C Ideálním způsobem se zdá být kombinace, kdy **provozovatel je soukromý subjekt s majetkovou účastí státu.**

Subjekt by musel podléhat udělení koncese a akreditace celého řešení. Navíc by stát získal přímou kontrolu nad provozem a podíl na hospodaření. To by samozřejmě znamenalo i podílení se na vstupních investicích.

Výhodou by bylo rychlé dosažení udržitelného ekosystému v podobě rozšíření do komerčních odvětví. Provoz a budoucí rozvoj by byl zajištěn ideálně přímo takto vzniklým subjektem bez nutnosti dodávek externích firem. Samotné realizace úprav a změn by tak byly na trh doručovány rychle. Tímto způsobem by se také rozmělnily možné obavy uživatelů týkající se bezpečnosti jejich osobních údajů.

Slabá stránka tohoto konceptu se zdá být hlavně ve vhodném výběru takového partnera, který by měl být schopen zajistit komercializaci služeb i samotný vývoj a provoz systému. Zároveň by měl mít vynikající znalosti úskalí českého trhu a zkušenosti s provozem obchodních řešení v Česku.

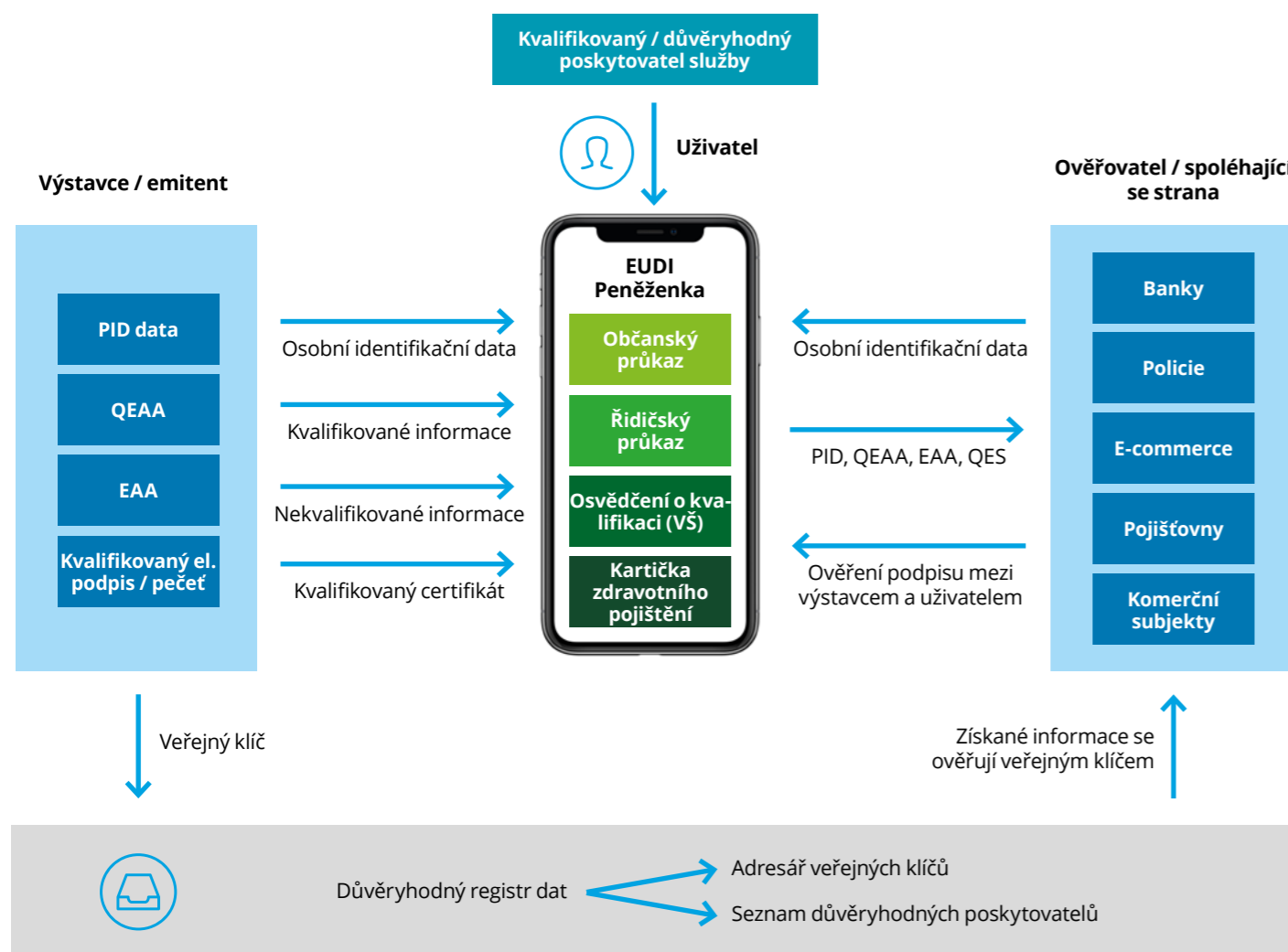
D Další možnou alternativou je, **že zástupci státu nebudou tuto klíčovou otázku aktivně řešit a využijí nějaké řešení a provozovatele ze zahraničí v rámci EU.**

Tímto způsobem by se sice ušetřilo na samotné implementaci a provozu, ale stát by touto volbou přišel o možné výnosy, a to nejen ze samotného provozu, ale i z plynoucích odvodů na daních. Navíc by ztratil i dostatečnou kontrolu nad provozovatelem. Stát by zastával pouze dohledovou roli – provozovatelský subjekt by měl být pod regulací, avšak pouze technického a legislativního charakteru.

Jak může udržitelný ekosystém vypadat?

Pro zjednodušení si můžeme představit ekosystém následovně:

PID – poskytovatel identifikačních údajů

(Provider of Identification Data)

Ověřuje identitu uživatele peněženky a zpřístupňuje informace pro strany, které se spoléhají na ověření platnosti, aniž by měly možnost přijímat jakékoliv informace o použití PID. Poskytovatelem PID by měla být organizace, která dnes vydává oficiální doklady totožnosti a prostředky elektronické identity.

QEAA – poskytovatel kvalifikovaného osvědčení atributů

(Qualified Electronic Attestation of Attributes)

Poskytovatelem kvalifikovaných údajů je stát, může být třeba škola, nebo zdravotní subjekt. Mezi konkrétní poskytovatelské subjekty patří například NIA, SZR.

EAA – poskytovatel nekvalifikovaných elektronických osvědčení atributů

(Electronic Attestation of Attributes)

Tuto roli může zastávat poskytovatel důvěryhodných služeb, veřejný či komerční subjekt, který poskytuje nekvalifikované atributy a jakékoli další osobní údaje uživateli (např. zdravotní pojišťovny, banky, telekomunikace apod.). Poskytovatel může také pokrývat oblasti osvědčení o vzdělání a jiné. Aby bylo možné použít EAA, poskytovatelé služeb musí být technicky v souladu se specifikacemi rozhraní evropské peněženky. V závislosti na pravidlech domény mohou subjekty poskytovat informace o platnosti EAA, aniž by měly možnost přijímat jakékoli informace o použití EAA.

Dohledové subjekty vstupující do ekosystému

CAB – orgány posuzování shody

(Conformity Assessment Bodies)

Každá evropská peněženka musí být certifikována. Certifikaci bude provádět CAB na základě akreditace udělené národním akreditačním orgánem, kterým může být veřejný nebo soukromý subjekt. CAB je odpovědný za provádění pravidelné kontroly poskytovatelů důvěryhodných služeb a uděluje jim kvalifikovaný status. Certifikaci uděluje na základě normativních dokumentů stanovující požadavky na legislativu a ochranné a technické prvky.

NAB – národní akreditační orgány

(National Accreditation Bodies)

Orgán udělující akreditaci CEB na základě pravomoci udělené státem. Jedná se o nezávislý orgán provádějící dohled nad CEB.

Role státu v ekosystému evropské peněženky

Primární nutností od státu je definice cílů, které chce, aby evropská peněženka naplnila.

- Stát musí vykonávat **regulatorní, dohledovou a garanční roli** v podobě přípravy a vydávání regulačních opatření. Musí nastavit pravidla pro zúčastněné subjekty včetně jejich pravomocí a odpovědností. Důležitou úlohou státu bude zajištění udělení oprávnění účastníkům ekosystému, bude definovat a udělovat **akreditace**, a to jak pro soukromé subjekty, tak pro státní instituce.
- Zároveň stát musí **plnit garanční roli při poskytování identifikačních služeb**, čímž bude docíleno vysoké důvěry v samotnou evropskou peněženku. Jde o klíčový prvek pro adopci v soukromoprávním sektoru. Součástí tak musí být garance provozu peněženky, čímž **bude zaručena kontinuita a důvěryhodnost** poskytovaných služeb.
- Stát se také stává konzumentem těchto služeb v podobě využívání identifikačních služeb (na úrovni záruky vysoká) a kvalifikovaných podpisů a získává ověřené údaje od dalších účastníků ekosystému.
- Primárním cílem státu bude splnit programové prohlášení vlády. K čemuž dojde spuštěním eDokladovky pod záštitou DIA. Další motivace by měla vycházet z požadavků Evropské komise na digitalizaci státní správy, k čemuž může dojít využitím třeba zahraničního provozovatele evropské peněženky. Zahraniční provozovatel by totiž značně ulehčil implementaci, protože by stát využil již etablované řešení. **Nedojde tím ale k plnému využití potenciálu ekonomických přínosů.**

- Pokud se vláda zaměří pouze na digitalizaci státní správy, nedojde tím k plnému využití potenciálu evropské peněženky (tedy uplatnění v komerčním sektoru). **Stát bohužel nebude přímo motivován ke komerčnímu rozšíření služeb**, a tedy nezajistí rychlé zavedení udržitelného ekosystému. **Stát tím přijde o pozitivní dopady do ekonomiky** – dopad evropské peněženky do komerčního světa se totiž neodrazí ve vyšších odvodech daní a navýšením HDP v plné míře.
- Bude také složité získat důvěru občanů v systém, který provozuje stát, jenž by mohli vnímat jako „Velkého bratra“.
- Implementaci a provoz nebude stát schopen zajistit samostatně a na významnou část dodávek bude vypisovat veřejné zakázky. Tím se systém z pohledu implementace i provozu značně prodraží. Navíc se prodlouží termíny realizace.

Doporučení

Evropská peněženka musí být **otevřený ekosystém**, do kterého se mohou napojit komerční subjekty, a to jak ze strany poskytovatelů údajů uživateli, tak ze strany příjemců informací o občanovi. Například v případech onboardingu klienta, jeho identifikace, podepisování kontraktů, registrace a přihlášení k webové službě a dalších.

Pro zajištění úspěšné adopce evropské peněženky občany při splnění technologických a bezpečnostních požadavků, **doporučujeme aby stát udělil oprávnění veřejnému subjektu, který bude systém provozovat.** Udělení oprávnění by mělo být vázáno na prokazatelné zkušenosti s provozováním online služeb využívaných v komerční sféře. Služby pověřeného poskytovatele by měly být širokou veřejností již používány a na trhu úspěšně etablovány. **Premisou úspěchu je totiž rozšíření služeb do komerční sféry.** Řešení poskytovatele umožní občanům každodenně využívat evropskou peněženku v jejich online životě, i nad rámec služeb veřejné správy. Rozšíření služeb je klíčový faktor přijetí a užívání občany a postupné napojení komerčních subjektů bude vytvářet funkční a živý ekosystém.

Obecně lze konstatovat, že veškeré složky státní správy se musí do roku 2025 připojit do ekosystému evropské peněženky. A proto musí složky státní správy podléhat digitální strategii, kterou vláda musí definovat již s ohledem na implementaci evropské peněženky. **Veškeré rozvojové aktivity v oblasti digitalizace státní správy by měly již teď ubírat tímto směrem. V opačném případě se bude jednat o neefektivně vynaložené veřejné finanční prostředky.**

Role provozovatele evropské peněženky

Pro zajištění důvěryhodného poskytovatele služeb se nabízí **vzájemná spolupráce státu se soukromým sektorem ve formě společného podniku**.

Případně může stát provozovatele určit formou koncese bez nutnosti své přímé majetkové účasti.

- **Provozovatel musí umět efektivně motivovat firmy**, aby aktivně nabízely využití evropské peněženky. **Zároveň musí motivovat uživatele** (tedy občany), aby peněženku chtěli používat, čímž vznikne přirozený tlak na komerční subjekty. Občanům i firmám musí být provozovatel schopen vysvětlit výhody používání v podobě jednoduchosti, úspory času a nákladů, v případě firem pak navýšení obchodních příležitostí, rozšíření trhu práce a dalších.
- Provozovatel musí pro úspěšnou implementaci evropské peněženky zajistit a vytvořit celý **funkční ekosystém řešení a infrastrukturních služeb**, nikoliv jen samotné technické řešení peněženky.
- Z toho vyplývá, že by **provozovatel neměl být pouze stát**, který není přímo motivován rozšířit možnosti využití peněženky mimo veřejnou správu.

Doporučení

V případě varianty, kdy implementaci a provoz infrastrukturálního řešení zajistí nově vzniklý soukromý subjekt na základě koncese, by byla taková společnost financována z vloženého kapitálu ze strany akcionářů. Těmi by mohli být banky, telco operátoři, případně i stát. Podíl státu na nově vzniklém subjektu by byl do značné míry žádoucí z důvodu kontroly, bezpečnosti a vytvoření důvěry ve službu evropské peněženky z řad široké veřejnosti, ale i firem. Primárním cílem pověřené společnosti by zároveň nebylo dosahování zisku, ale zvyšování dostupnosti digitálních služeb v ekonomice, čímž by došlo ke snížování nákladů na straně státu i firem. Příjmy společnosti mohou být tvořeny poplatky za poskytované služby zejména v oblasti identifikace, a to jak v soukromé sféře, tak ve státní správě.

Provozovatel řešení by měl vytvořit middleware pro integraci jednotlivých státních systémů, který by využívala státní správa (např. SZR), která tak bude v postavení poskytovatele kvalifikovaného elektrofonického osvědčení atributů (QEAA).

Role komerčního sektoru

Jak mohou firmy pomoci státu při implementaci?

- Zapojení firem již do samotné přípravné fáze napomůže v zásadních faktorech, které ovlivní, jestli bude evropská peněženka v Česku úspěšně přijata, či nikoliv.
- **Nejdůležitějším faktorem úspěchu je vytvoření funkčního udržitelného ekosystému**, který bude postaven právě na připojených firmách.
- Zapojení významných představitelů z řad firem z jednotlivých odvětví napomůže rozšíření povědomí o peněžence napříč firmami.
- Na základě získaných informací budou samotné firmy aktivně seznamovat své zákazníky a širokou veřejnost s výhodami peněženky, a to právě z důvodu zvýšení obchodního potenciálu. Tím vytvoří u občanů pozitivní očekávání, což je velice žádané u spuštění jakékoli projektu.
- Firmy by měly být součástí komunikační strategie jako jeden z komunikačních kanálů.
- Z technického pohledu budou mít firmy možnost se na samotné zavedení včas připravit. Zajistí se tím rychlá adopce řešení na trhu.
- **Zapojením firem do přípravy, byť jen na informační úrovni, se zvýší využití ekonomického potenciálu.**
- Firmy mohou pomoci s nastavením akreditačního procesu tak, aby byl výsledek pro firmy a stát optimální. A především budou firmy na tento proces připraveny v dostatečném předstihu.

Postavení bank a BankID

Role bank v podobě logického zastoupení **Bankovní Identity a. s. jakožto již etablovaného poskytovatele online identifikace bude ve vytvoření funkčního ekosystému peněženky klíčová**. Dosažení úspěšnosti je závislé na adopci řešení občany a soukromými společnostmi, s čímž má Bankovní Identita a. s. historicky významnou zkušenost. Pozitivní vnímání této společnosti českou veřejností je toho jasným důkazem. Díky Bankovní Identitě a. s. dochází k výrazné akceleraci digitalizace jak u státu, tak u soukromých firem.

- Banky jsou na špici digitalizace v poskytování služeb občanům. Navíc mají **jedinečné zkušenosti se zabezpečením provozu klíčové infrastruktury** pro stát i soukromé firmy. Provozují platební systémy s vysokou mírou zabezpečení a širokou dostupností.
- Banky dokážou také **efektivně komunikovat se svými klienty a pomáhat jim s adopcí nových služeb a technologií**. Pro zajištění bezproblémového provozu pro klienty již teď používají call centra dostupná prakticky nonstop.
- Banky umí navrhovaný komplexní **ekosystém zprovoznit, rozvíjet a provozovat právě prostřednictvím úspěšně zavedené Bankovní Identity a. s.**, která již prokázala své zkušenosti v podobě úspěšného rozšíření do komerční sféry a mezi občany.

Doporučení

Motivátorem komerční sféry i státu budou především finanční úspory vzniklé nahrazením stávajících procesů, případně úspory z rozsahu. Například v prostředí bank je vytvořeno několik identifikačních nástrojů, které vyvíjí a spravuje každá banka samostatně. Přijetím evropské peněženky v podobě nahrazení druhého faktoru ověření (SCA) by banky uspořily značné náklady. V tomto konkrétním případě by došlo i ke snížení nákladů ze strany státu, který musí nad těmito prostředky vykonávat dohled.

Mohu si jako občan vybrat poskytovatele evropské peněženky?

Z návrhu evropské komise vyplývá, že ano. V každé členské zemi EU **musí být minimálně jeden poskytovatel evropské peněženky**. Z toho vyplývá, že jich v rámci jedné členské země může být několik. Navíc uživatel by si mohl vybrat i řešení přeshraniční. Ale na to, zda situace skutečně taková bude, má vliv spousta nevyjasněných faktorů.

Doposud nejsou známa kritéria pro udělení akreditace a samotný přístup a postoj vlády k poskytovateli řešení. Samotná kritéria udělení oprávnění mohou být totiž natolik svazující, že budou splnitelná jen u velkých korporací, s velkou pravděpodobností nadnárodních. Příkladem mohou být podmínky udělení licence ČNB pro poskytovatele PSD2 služeb. Kritéria a samotný proces udělení jsou natolik náročné, že subjektů, které získaly licenci platební instituce opravňující k poskytování PSD2 služeb, je velmi málo. Původní záměr, že by tyto služby mohly nabízet startup firmy, tak nebyl vůbec naplněn.

Dalším faktorem, který zásadně ovlivní poskytovatele evropské peněženky, je samotná cenotvorba za poskytnuté služby. Využívání pro občany bude zdarma. Ale není stále jasné, jestli za služby bude platit třeba komerční sektor. Lze předpokládat, že platit budou subjekty, které si tyto informace po uživateli vyžádaly. Pak ale není zřejmé, zda tyto poplatky budou nějakým způsobem regulovány. Mohlo by se tedy stát, že se ceny v jednotlivých zemích u jednotlivých poskytovatelů budou zásadně lišit, což by vedlo k tomu, že komerční subjekty by nechtěly přijímat informace z evropských peněženek konkrétních zemí nebo od konkrétních poskytovatelů (toto chování lze nicméně očekávat i přesto, že jde zcela proti konceptu evropské peněženky). Regulace půjde v malých zemích spíše naproti těm, kteří mají nadnárodní přesah.

Všechny tyto faktory, na které nejsou známy odpovědi, budou mít zásadní vliv na to, jestli si bude moct koncový uživatel vybrat poskytovatele evropské peněženky, případně zda v rámci celé EU nakonec nebudou pouze jeden či dva nadnárodní poskytovatelé.

Deloitte.

Společnost Deloitte je předním globálním poskytovatelem služeb v oblasti auditu a assurance, podnikového poradenství, finančního poradenství, poradenství v oblasti rizik a daní a souvisejících služeb. Naše síť členských firem ve více než 150 zemích a teritoriích poskytuje služby čtyřem z pěti společností figurujících v žebříčku Fortune Global 500®. Chcete-li se dozvědět více o způsobu, jakým zhruba 264 000 odborníků dělá to, co má pro klienty smysl, navštivte www.deloitte.com.

Společnost Deloitte ve střední Evropě je regionální organizací subjektů sdružených ve společnosti Deloitte Central Europe Holdings Limited, která je členskou firmou sdružení Deloitte Touche Tohmatsu Limited ve střední Evropě. Odborné služby poskytují dceřiné a přidružené podniky společnosti Deloitte Central Europe Holdings Limited, které jsou samostatnými a nezávislými právními subjekty. Dceřiné a přidružené podniky společnosti Deloitte Central Europe Holdings Limited patří ve středoevropském regionu k předním firmám poskytujícím služby prostřednictvím více než 6 000 zaměstnanců ze 44 pracovišť v 18 zemích.

Tato publikace obsahuje pouze obecné informace a společnost Deloitte Touche Tohmatsu Limited ani žádná z jejích členských firem či jejich spřízněných podniků (souhrnně „síť společností Deloitte“) jejím prostřednictvím neposkytuje odborné rady a služby. Přijetí jakéhokoliv rozhodnutí či jednání, které může mít dopad na Vaše finance či podnik, byste měli konzultovat s kvalifikovaným odborným poradcem. Žádný subjekt v rámci sítě společností Deloitte nenese odpovědnost za ztráty vzniklé jakýmkoli osobám v důsledku použití této komunikace.

„Deloitte“ nebo „DTTL“ označuje jednu či více společností Deloitte Touche Tohmatsu Limited, britské privátní společnosti s ručením omezeným zárukou, jejich členských firem a jejich spojených osob. Deloitte Touche Tohmatsu Limited ani žádná z jejích členských firem nenesou odpovědnost za konání či pochybení ostatních členských firem. Každá členská firma je samostatným a nezávislým právním subjektem, který působí pod názvem „Deloitte“, „Deloitte & Touche“, „Deloitte Touche Tohmatsu“ či jiným obdobným názvem. „Deloitte ve střední Evropě“, „DCE“, „firma“ nebo „my“ označuje jeden nebo více subjektů sdružených ve společnosti Deloitte Central Europe Holdings Limited, která je členskou firmou sdružení Deloitte Touche Tohmatsu Limited ve střední Evropě. Odborné služby poskytují dceřiné a přidružené podniky společnosti Deloitte Central Europe Holdings Limited, které jsou samostatnými a nezávislými právními subjekty. Společnost Deloitte Advisory s.r.o. je dceřinou společností Deloitte Central Europe Holdings Limited.